

RESPUBLIKAMIZNI HUDUDIIY LOGISTIKA KOMPANIYALARINI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIIY AXBOROT- TEKNOLOGIYALARINING AHAMIYATI

Zufarova Nozima Gulamiddinovna,
*Xalqaro turizm fakulteti dekani,
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti*

Annotatsiya. *So'ngi o'n yil mobaynida respublikamizning tashqi savdo tovar aylanmasini oshirish uchun transport sohasidagi tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish, jumladan logistik xizmatlari ko'rsatish faoliyatini tashkil etish va uni rivojlantirish muhim vazifalardan biriga aylandi. Mustaqillik yillarida iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida bo'lgani kabi transport xizmatlari ko'rsatish sohasida ham keng qamrovli tub islohotlar amalga oshirildi. Bugun shiddat bilan o'zgarayotgan dunyoda logistik xizmatlari ko'rsatishning bahosi ortib borayotgan, tabiat inijliklari, dunyodagi siyosiy vaziyatlar natijasida ayrim mamlakatlarning transport-logistika xizmat ko'rsatish darajasiga katta zarar yetayotgan, yaqin yillar ichida neft va neft mahsulotlari, gaz va gaz mahsulotlari bahosi keskin oshishi bashorat qilinayotgani bir qator nomutanosibliklarni yuzaga keltiradi, bu esa o'z navbatida respublikamizning tashqi savdo tovar aylanmasini rivojlantirishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.*

Kalit so'zlar: *logistika, logistikani boshqarish, logistik operatsiyalar, transport tadbirkorligi, tovarlarni tashish, hududiy logistik kompaniyalar, logistik zanjir, logistikani strategik boshqarish, tashqi iqtisodiy siyosat, tashqi savdo tovar aylanmasi, logistik infratuzilmalar.*

Muammoning o'rganilganlik darajasi. *Respublikamizning tashqi iqtisodiy faoliyat tovar aylanmasini rivojlantirish maqsadida, barcha hududiy logistik kompaniyalarining transport parkini yangilash, eskilarini rekonstruksiya qilish, ularni zamonaviy axborot kommunikatsion texnologiyalari bilan ta'minlash, magistrallarda GPS-monitoring texnologiyalarini o'rnatish, transport sohasidagi tadbirkorlik faoliyatini tashkil etish, uni rivojlantirish, mahsulotlarni yetkazib berishda xizmat ko'rsatuvchi logistika infratuzilmalari tizimini rivojlantirish va takomillashtirish masalalari mahalliy va xorijiy olimlar, mutaxassislar tomonidan keng o'rganilgan.*

Respublikamizda hududiy logistika kompaniyalarini zamonaviy axborot texnologiyalari bilan ta'minlash, transport sohasidagi tadbirkorlikni rivojlantirishda logistika infratuzilmalarini umumiy ilmiy-uslubiy muammolari xorijiy olimlar tadqiqotlarida, masalan bu ijobiy o'zgarishlarning afzalliklarini birinchilardan bo'lib P.Drukker, Y.Shumpeter, D.Bell, K.Klark kabi olimlar tadqiq etishgan.

Transport sohasidagi tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishda logistik infratuzilmalarni ahamiyatining ilmiy-nazariy va metodologik masalalari rossiyalik iqtisodchi olimlar G.G.Levkin, Ye.I. Afanasenko, T.V. Alesinskaya, A.I. Bogdanov, A.A. Seleznev, I.A. Elovoy, L.B. Mirotinning ilmiy ishlarida tadqiq qilingan.

O'zbekistonlik olimlardan M.S.Qosimova, Karieva Ya.K., Samatov G.A., Bo'taev Sh.A., Sidiqnazarov Q.M., Irisbekova D. va boshqalarning ilmiy asarlarida respublikamizda logistik xizmatni shakllanishi uning infratuzilmasini rivojlantirish xususiyatlari, tashkiliy iqtisodiy mexanizmi va samaradorligi tadqiq qilingan.

Logistika tizimlarining axborot-metodik platformasi (LTAMP) mintaqadagi strategik rivojlanishning barcha bosqichlarida ularning innovatsion barqarorligini ta'minlash uchun zarurdir. LTAMP yaratish uchun quyidagilar zarur:

1) mintaqaviy darajada logistika faoliyatini rivojlantirishning strategik rejalari va dasturlari, logistika faoliyatining barcha mintaqaviy ishtirokchilari va logistika zanjirlari vositachilarining harakatlarini muvofiqlashtirishni ta'minlaydi;

2) logistika faoliyati sub'yektlari tomonidan logistika operatsiyalarini amalga oshirishning tartibga solinadigan me'yori, barcha darajadagi logistika vositachilari faoliyatiga qo'yiladigan talablar ro'yxati;

3) logistika tizimlarini boshqarishni axborot-metodik ta'minlash, shu jumladan innovatsion vositalar to'plami va moddiy, moliyaviy va axborot oqimlarini alohida logistika zanjirlari kontekstida va agregatda boshqarish uchun yangi axborot va raqamli texnologiyalar.

LTAMP ning asosi logistikani rivojlantirishning innovatsion paradigmasiga javob beradigan strategiyalardir. Belgilangan har bir strategiyani amalga oshirishni axborot bilan ta'minlash innovatsion tadbirkorlikning ilmiy nazariyalari, institutsional nazariyasi va barqaror rivojlanish nazariyasining o'zaro ta'siri va o'zgarishi nuqtai nazaridan asoslanadi. LTAMPning tashkiliy sxemasi biz tomonimizdan 17-rasmda keltirilgan.

LTAMP asosidagi ilg'or rivojlanish logistika tizimlarini tahlil qilish nafaqat hududda logistika faoliyatini rivojlantirishda ularning innovatsion barqarorligini aniqlash, balki uning hududning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ta'sirini ham baholash imkonini beradi. Tahlilni bosqichma-bosqich algoritm yordamida bajarish taklif etiladi.

Tahlil va natijalar.

Mintaqadagi logistika tizimlarining innovatsion barqarorligi holati turli omillarga qarab tahlil qilinishi lozim: tashqi (ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish, qulay investitsion va soliq muhiti, mintaqaning mintaqaviy transport-logistika infratuzilmasining mavjudligi va sifati, shu jumladan mintaqaviy logistika

markazi va boshqalar) va ichki (tashish, saqlash, yuklarni qayta ishlash yoki tovarlar oqimini shakllantirish uchun aloqa funktsiyalarini bajaradigan vositachilar tarmog'ini o'z ichiga olgan logistika kanallari soni; elektron to'lov tizimlaridan foydalanish darajasi, aloqa va axborot uzatishning yuqori texnologiyali aloqa vositalari tizimlari, axborotni raqamlashtirish va boshqalar).

Logistika tizimining ilg'or rivojlanishi uning tashkiliy, boshqaruv, uslubiy va axborot texnologiyalari salohiyati bilan belgilanadi, uning rivojlanish darajasi butun logistika tizimini boshqarish sifatiga bog'liq.

Salohiyatli deganda an'anaviy ravishda tizimning xavfli muhitda ishlashi, yangilanishi va rivojlanishi, salbiy omillar ta'siriga qarshi turish qobiliyati tushuniladi.

Tashkiliy va boshqaruv salohiyati logistika strategiyasining to'g'ri shakllanishi va samarali amalga oshirilishini ta'minlashi kerak, bunda biz logistika tizimini samarali funktsional va tashkiliy muvofiqlashtirish va integratsiyalashuvi, shuningdek, logistika tizimlarini boshqaruvchi kompaniyalarning korporativ maqsadlarini uzoq muddatli rivojlantirishni nazarda tutmoqdamiz. Biz logistika tizimlarini rivojlantirishning turli strategiyalarini (yakka tartibda va kombinatsiyalangan holda) qo'llash imkoniyatini allaqachon qayd etgan edik, logistika xarajatlarining minimal darajasi bilan logistika xizmatlari sifatining muvozanati ularni amalga oshirishning asosiy sharti mintaqaviy darajada logistika tizimining top-menejerlarining sa'y-harakatlarini jamlashiga bog'liq bo'ladi.

Logistika tizimlari faoliyatini tashkil etish ta'minot zanjirida logistika biznes jarayonlarini to'g'ri taqsimlashga bog'liq. Bu strategik logistika rejalashtirishning asosiy vazifalaridan biridir. Bu yerda turli usullarni qo'llash mumkin: logistika operatsiyalarini aniqlash, ularni modellashtirish, logistika biznes-jarayonlarini reinjiniringi va logistika tizimini boshqarish uchun ajratilgan xizmatlarni tashkiliy tuzilmalarining funktsiyalarini aniqlash.

Ilg'or rivojlanish logistika tizimi raqamli turdagi tizim bo'lishi kerak, ya'ni raqamli texnologiyalarga asoslangan holda, logistika oqimlarining integratsiya imkoniyatlarini oshirish va ularni raqamli platformalarni almashishda boshqarish.

Logistikaning raqamli transformatsiyasining afzalliklari har bir biznes jarayoni uchun aniqlanishi mumkin. Biz 1-jadvalda keltirilgan savdo biznes-jarayonini kengaytirish orqali asosiy biznes jarayonlari bo'yicha quyidagi afzalliklarni ko'rsatdik.

Raqamli transformatsiya sharoitida logistika biznes-jarayonlarini tashkil etish va boshqarishning afzalliklari.

Asosiy logistika biznes jarayonlari	Raqamli transformatsiya sharoitida logistika biznes jarayonini tashkil etish va boshqarishning afzalliklari
1. Ta'minot zanjiri biznes jarayoni	Buyurtmani bajarish vaqtini optimallashtirish imkoniyati. Materiallar oqimini boshqarish sifatini oshirish. Ombor, ishlov berish va anjomlarni boshqarish infratuzilmasiga
2. Ishlab chiqarishning biznes jarayoni	Intellectual bashoratlashning yangi turlaridan foydalanish imkoniyati, ishlab chiqarish dasturini operativ rejalashtirish. Ishlab chiqarish jarayonini mijozlar buyurtmalariga ularning talablarini qondirish uchun yanada samarali moslashtirish.
3. Sotish biznes jarayoni, jumladan, tarqatish, saqlash, tashish va iste'molchiga yetkazib berish	Logistika oqimlarining Internetda kuzatilishi va logistika bozorining yangi sub'yektlarining paydo bo'lishi. Pudratchilarni tanlashda imkoniyatlarni kengaytirish. Iste'molchi buyurtmalarini tezkor individuallashtirish. Talab dinamikasiga tezda javob berish qobiliyati. Savdo va marketing va logistika o'rtasidagi o'zaro funksional ta'sirning rolini kuchaytirish

Manba: muallif ishlanmasi.

Raqamli transformatsiya kontekstida logistika tizim alohida biznes-jarayon (yoki barcha biznes-jarayonlarning yig'indisi) bo'yicha tashkil etilgan logistika ta'minot zanjirlari doirasida logistika faoliyatini integratsiyalashuvi miqdoriy va sifat ko'rsatkichlari (ko'rsatkichlari) bilan belgilanadi, ular birgalikda innovatsion faoliyat ko'rsatkichlari tizimini ifodalashi mumkin.

Logistika tizimlarini boshqarishning innovatsion faolligi darajasini aks ettiruvchi sifat tizimi ko'rsatkichlari, ular doirasida inventarizatsiyani va sotishni boshqarish bo'yicha chora-tadbirlar majmui, shu jumladan marketing tadbirlari majmuasi amalga oshiriladi, logistika tizimlari faoliyat yuritadigan iqtisodiy sharoitlarni tavsiflaydi. Ushbu ko'rsatkichlarni 2-jadvalda keltirilgan 8-guruh ko'rsatkichlarining muvozanatli tizimi sifatida taqdim etish mumkin.

Ilg'or rivojlanish logistika tizimlarining innovatsion barqarorligi darajasi ko'rsatkichlarining muvozanatlashtirilgan tizimi

Logistika tizimlarining innovatsion barqarorligini boshqarish uchun tizimni qoʻllab-quvvatlash balansi			
Logistika faoliyati koʻrsatkichlari guruhlari	"ha" = 1 "yoʻq" = 0	Logistika boshqaruvining innovatsion rivojlanishi uchun xavf koʻrsatkichlari guruhlari (logistika maʼmuriyati)	"ha" = 0 "yoʻq" =1
1-guruh – taʼminot logistika koʻrsatkichlari: (LK-1, LK-2, LK-3 ... LK-10)	10	5-guruh – taʼminot zanjirlarini strategik rejalashtirishning innovatsion xatarlari koʻrsatkichlari (IX5-1, IX5-2, IX5-3 ... IX5-10)	10
2-guruh – tarqatish logistikasi koʻrsatkichlari (LK 2-1, LK 2-2, LK 2-3 ... LK 2-10)	10	6-guruh – logistika autsorsingining innovatsion risklari koʻrsatkichlari (IR6-1, IR6-2, IR6-3 ... IR6-10)	10
3-guruh – ombor logistikasi koʻrsatkichlari (LK3-1, LK3-2, LK3-3 ... LK3-10)	10	7-guruh – axborot logistik risklari koʻrsatkichlari (IR7-1, IR7-2, IR7-3 ... IR7-10)	10
4-guruh – transport logistikasi koʻrsatkichlari (LK 4-1, LK 4-2, LK4-3 ... LK4-10)	10	8-guruh – logistika faoliyatini hisobga olish va nazorat qilishni qoʻllab-quvvatlashning xavf koʻrsatkichlari (XK8-1, XK8-2, XK8-3 ... XK8-10)	10
Balans (guruhdagi koʻrsatkichlarning maksimal soni = 10)	40	Balans (guruhdagi koʻrsatkichlarning maksimal soni = 10)	40

Manba: muallif ishlanmasi.

Har bir guruhda bir xil miqdordagi ko'rsatkichlar tanlanishi kerak – kamida 3 tadan ko'pi bilan 10 tagacha. Minimal raqam bilan tizimda 24 ta, maksimal – 80 ta ko'rsatkich ko'rsatiladi. Tizimga ko'rsatkichlarni maksimal miqdordan ortiq kiritishni maqsadga muvofiq emas deb hisoblaymiz.

Ko'rsatkichlar muvozanatiga ikkilik baholash yordamida erishiladi:

– logistika faoliyati guruhleri ko'rsatkichlari ijobiy javob bilan bir ball oladi. Har bir guruhda 10 ta ko'rsatkichdan iborat maksimal ball 40 ball;

– salbiy javobga ega bo'lgan xavf guruhleri ko'rsatkichlari bir ball oladi. Har bir guruhda 10 ko'rsatkichdan iborat maksimal ball – 40.

Logistika faoliyatining sifat ko'rsatkichlarining maksimal miqdoriy natijasi 40 ball va innovatsion rivojlanish xavfining yo'qligi ham 40 ball minimal risklar (yoki ularning yo'qligi) bilan logistika tizimining yuqori innovatsion barqarorligini ko'rsatadi. Natijaning pasayishi tizimning innovatsion rivojlanish mezonlariga javob bermasligini ko'rsatadi. Har bir alohida ko'rsatkich uchun ikkilik baholashdan foydalangan holda logistika tizimining innovatsion barqarorligi darajasini baholashni aniqlashtirish uchun siz jadvallarda keltirilgan balansni baholash shkalasidan foydalanishingiz mumkin.

3-jadval

**Logistika tizimining balansini innovatsion barqarorligi darajasini
baholash shkalasi**

Skala asosida baholash	Ballar	Baholash shartlari
Nol yoki past innovatsion barqarorlik	0-20	Tizimni tashkil etish xavfining yuqori darajasi. Logistika tizimini tashkil etish va boshqarishning innovatsion usullarini qo'llashning past darajasi
Innovatsion barqarorlikning o'rtacha darajasi	21-40	Tizimni tashkil etish xavfining o'rtacha darajasi. Logistika tizimini tashkil etish va boshqarishning innovatsion usullarini qo'llashning maqbul darajasi
Innovatsion barqarorlikning maqbul darajasi	41-60	Tizimni tashkil etish xavfining maqbul darajasi. Logistika tizimini tashkil etish va boshqarishning innovatsion usullarini qo'llashning maqbul darajasi
Innovatsion barqarorlikning yuqori darajasi	61-80	Tizimning past xavfli tashkil etilishi. Logistika tizimini tashkil etish va boshqarishning innovatsion usullarini yuqori darajada qo'llash

Innovatsion barqarorlikning maqbul va yuqori darajasi biz ilg'or rivojlanishning logistika tizimi bilan shug'ullanayotganimizni ko'rsatadi.

Raqamlashtirish sharoitida logistika ma'muriyatchiligining uslubiy salohiyati (uslubiy ta'minoti) ko'p jihatdan quyidagilarga bog'liq:

1) logistika tizimidagi har bir ishtirokchining, shu jumladan vositachilarning logistika faoliyati texnologiyalari va turlarini tanlashdan;

2) tizimdagi logistika faoliyatining har bir ishtirokchisi uchun soliqqa tortish rejimini tanlash;

3) mintaqadagi investitsiya siyosati va mintaqaviy logistika infratuzilmasini shakllantirish uchun real investitsiyalar mavjudligi;

4) logistika faoliyati sub'ektlarining tarmoqdagi integratsiyalashgan o'zaro ta'siri uchun xavflarni minimallashtirish mexanizmlarini tanlash;

5) individual logistika oqimlarini va umuman logistika tizimini boshqarishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish darajasi;

6) kadrlar siyosatining samaradorligi;

7) nazorat qilish texnologiyalari va vositalaridan foydalanish samaradorligi.

Logistika tizimlarining innovatsion barqarorligini boshqarish usullari logistika elementlari va logistika oqimlarini optimallashtirish mexanizmlarini aniqlashga qaratilgan. Usullarni oqilona tanlash uchun logistika faoliyatini axborot-metodik ta'minlash, shu jumladan buxgalteriya hisobi va tahliliy bo'linma, nazorat bo'limi va monitoringni ta'minlash kerak. Ilg'or rivojlanish logistika tizimlari faoliyati to'g'risida ishonchli ma'lumotlarni shakllantirish zamonaviy axborot-kommunikatsiya tizimlari va axborotni qayta ishlash texnologiyalaridan foydalanishni talab qiladi.

Logistika kompaniyalari va logistika tizimlari faoliyati to'g'risidagi ma'lumotlarni yaratish va qayta ishlash uchun foydalaniladigan taniqli va mutaxassislar tomonidan ijobiy baholangan texnologiyalar quyidagi maqsadlar uchun maxsus dasturiy ta'minot yaratilgan texnologiyalardir:

- arizalarni shakllantirish va qayta ishlash, statistik ma'lumotlarni yuritish va tashish uchun arizalarni hisobga olish;

- yo'nalishlarni shakllantirish va kuzatish;

- buyurtmachi va pudratchi o'rtasida hujjat aylanishini saqlash va shakllantirish;

- transport vositalari va korxona resurslarini hisobga olish;

- aktlar, yo'l varaqalari va boshqa hujjatlarni yuritish;

Shuni ta'kidlash kerakki, logistika faoliyatining ko'plab ishtirokchilarining raqamli ish rejimiga o'tishi foydalaniladigan texnologiyalarning mazmunini o'zgartirdi, chunki logistikada axborotni yaratish, qayta ishlash, almashish va uzatish uchun yangi texnologiyalarni ommaviy joriy etish endi cheklanmagan. Axborotni raqamlashtirish jarayoni raqamli texnologik platformalar faoliyati bilan ta'minlangan ta'minot zanjiri ishtirokchilarining yangi integratsiya aloqalari bilan to'ldiriladi. Bunday platformalar asosida, avvalroq ishimizda ta'kidlaganimizdek, mijozlar bilan ishlash bo'yicha to'plangan tajribani hisobga olgan holda yaratilgan axborot tizimlari birlashtiriladi, virtual va real logistika ob'yektlari, shu jumladan "Internet narsalari" va "blokcheyn texnologiyalari", logistika tizimlari ichidagi o'zaro ta'sir va bu tizimlarning atrof-muhit bilan o'zaro ta'siri qayta qurilmoqda. Shu bilan birga, tizim doirasidagi logistika faoliyatining har bir ishtirokchisi umumiy axborot-uslubiy platformalar asosida mavjud raqamli texnologiyalardan foydalangan holda, logistika faoliyatini yoki individual logistika jarayonlarini modellashtirish imkoniyatiga ega.

Hech kimga sir emaski, sun'iy yo'ldosh aloqa kanallari logistika zanjirining istalgan geografik nuqtasiga katta hajmdagi ma'lumotlarni tezda uzatish imkonini beradi. Grafik axborot transport hujjatlarini uzatish va saqlashni sezilarli darajada yaxshiladi, chunki u optik o'qish (skanerlash), faksimil yoki kompyuter aloqasi texnologiyasiga asoslangan. Aloqa kanallari orqali hujjatlarning o'z vaqtida kelib tushishi logistika faoliyati sub'ektlarining buxgalteriya hisobi tizimida operatsiyalarning o'z vaqtida aks ettirilishiga, soliqlar va hisobotlarning o'z vaqtida to'lanishiga bog'liq.

Aylanma mablag'larning aylanishini tezlashtirish, o'z navbatida, bunday innovatsiyalardan foydalanishning ijobiy natijasidir, chunki u moliyaviy resurslarni va pul oqimlarini o'z vaqtida hisob-kitoblarni amalga oshirish uchun safarbar qiladi, logistika tashkilotining va boshqa har qanday tashkilotning moliyaviy holatini o'sish imkoniyatini oshiradi, boshqa faoliyat bilan bir qatorda logistika faoliyati bilan shug'ullanadigan tashkilot biznesning barqaror rivojlanishini ta'minlaydi.

Innovatsion iqtisodiyotda logistika faoliyati boshqaruv tizimining alohida sohasi sifatida mahsulotlarni bozorda taqsimlashni barcha ishtirokchilarining texnologik, tashkiliy va iqtisodiy imkoniyatlari va manfaatlarini yagona mexanizmga bog'laydi. Tashkilotlarning logistika faoliyatini rivojlantirishning afzalliklari eksport qiluvchi tadbirkorlarning, shu jumladan kichik va o'rta biznes muhitining raqobatbardoshligi va faolligini oshirish imkoniyatidadir.

XULOSA

Olib borilgan tadqiqotlar natijasida quyidagi xulosaga kelindi:

Ushbu tadqiqot doirasida transport sohasidagi tadbirkorlikni rivojlantirishga innovatsiyalarni, istiqbolli yo'nalishlari, logistika infratuzilmalari faoliyatini monitoringini ichki va tashqi muhitidan tarkib topgan mexanizmini ishlab chiqilishi, transport xizmatlari bozorida raqobat ustunligiga erishish hamda yuk tashish qamrovini kengaytirish asosida tizimning huquqiy-me'yoriy, harajatlar darajasiga, moliyaviy ta'minlanganlik va natijalarni baholash tamoyiliga muvofiqligini ta'minlash imkonini yaratadi.

Passajirlar va yuklarni yetkazib berishda transport xizmatlari ko'rsatishni rivojlantirishda logistika infratuzilmalarini texnik-iqtisodiy va ekspluatatsion salohiyatlaridan unumli foydalanish orqali, logistika xizmatlari bozorning maqsadli segmentida raqobat ustunligini ta'minlash hisobiga qishloq xo'jaligi mahsulotlarini tashish hajmining oshishi va o'zgaruvchan xarajatlarning tejalishi asoslanib, transport xizmatlari uchun sarflanadigan xarajatlar mahsulotga nisbatan o'zgarimasligini ta'minlaydi.

Logistika xizmatlari bozoridagi raqobatchilikka ta'sir etuvchi omillarning ta'sir darajasini ekspertlar yordamida baholash maqsadga muvofiq bo'lib, bunda raqobatchilik darajasi va intensivligini aniqlash hamda raqobatchilikka sezilarli ta'sir etuvchi bozor omillarining tahlili amalga oshirilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. P.Drukker, Rostu, Y.Shumpeter, D.Bell, K.Klark. Logistika: integrirovannaya sep postavok / Per. s angl. M.: ZAO «Olimp-Biznes», 2001.-640
2. Safarov N.Ch. “Xalqaro transport xizmatlari bozorida raqobatbardoshlikni oshirishning ustuvor yo'nalishlari” nomzodlik dissertatsiyasi.
3. Meva – sabzavotchilikni yanada rivojlantirish va eksportini oshirish chora tadbirlariga bag'ishlangan videoselektor yig'ilishida so'zlagan nutqi. “Xalq so'zi” gazetasining 2019-yil 6-noyabr, 229(7459)-soni
4. Prezident Sh.M. Mirziyoyev 2019-yilning 23-martida bo'lib o'tgan qishloq xo'jaligini jadal rivojlantirish va islohatlarni chuqurlashtirish bo'yicha ishlar natijalariga bag'ishlangan yig'ilishda “Fermerni zararlarga faqat zarar olib keladigan hosildorligi 15 sentnerdan past bo'lgan yerlarga paxta ekishdan mutlaqo voz kechamiz. Endilikda bu maydondarga yuqori daromadli eksportbop ekinlar ekiladi” deb nomlangan ma'ruzalari.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyevning 2017-yil 2-dekabrda “2018-2022-yillarda yuklar tashishning tashqi savdo yo'nalishlarini diversifikatsiya qilish va transport infratuzilmasini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi, 2016-yil 5-oktabrdagi PF-4848-son qarori.
6. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi 2018-yilgi statistik ma'lumotlari.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyevning “Iqtisodiyot tarmoqlari va hududlarning eksport salohiyatini oshirish va ulardan samarali foydalanish, investitsiyalarni, avvalo, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va o'zlashtirish, ishlab chiqarishni mahalliy lashtirish ko'lamini kengaytirish” masalalariga bag'ishlangan videoselektor yig'ilishidagi nutqi. “Xalq so'zi” gazetasining 2019-yil 13-avgust 165(7395)-soni.